

Ніна Петренко

молодший науковий співробітник
Національного науково-природничого музею НАН України
м. Васильків, Україна
ORCID: 0009-0007-3026-8840
Scopus-Author ID: 57211118129
e-mail: pedro261285@gmail.com

Євгенія Улюра

кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник
Національного науково-природничого
музею НАН України
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-2439-4134
Scopus-Author ID: 57200625744
e-mail: ulyura@ukr.net

ЕМОЦІЙНО-ІНТЕРАКТИВНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО СПРИЙНЯТТЯ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті проаналізовано особливості сприйняття музейної експозиції дітьми молодшого та середнього шкільного віку в контексті сучасних підходів музейної педагогіки та комунікації. Дослідження ґрунтується на матеріалах природничих експозицій, зокрема відділу зоології Національного науково-природничого музею НАН України, та спрямоване на виявлення чинників, що впливають на ефективність засвоєння музейної інформації дітьми. Основну увагу приділено ролі емоційного залучення та інтерактивної взаємодії як ключових компонентів формування цілісного музейного досвіду. У роботі розглянуто контекстуальну модель навчання Дж. Фолка та Л. Діркінг як теоретичну основу аналізу музейного досвіду, що формується на перетині особистісного, соціокультурного та фізичного контекстів. Показано, що для дитячої аудиторії ці контексти взаємодіють особливо інтенсивно, зумовлюючи потребу в адаптації способів подання наукового матеріалу відповідно до вікових когнітивних, емоційних і соціальних особливостей. Наголошено, що сприйняття музейної інформації дітьми не обмежується пізнавальним компонентом, а формується як багатовимірний досвід, у якому важливу роль відіграють емоційні реакції, соціальна взаємодія та діяльнісна участь. Проаналізовано*

значення діалогічної комунікації, ігрових і проблемно-пошукових елементів, інтерактивних середовищ і наративних практик у роботі з дітьми молодшого та середнього шкільного віку. Обґрунтовано, що емоційно-інтерактивна комунікація сприяє зниженню психологічних бар'єрів перед складним науковим змістом, активізує пізнавальну діяльність і формує позитивне ставлення до музею як простору пізнання. Узагальнено власний практичний досвід застосування зазначених підходів під час проведення інтерактивних програм і оглядових екскурсій, що підтверджує їхню ефективність у роботі з дітьми різного шкільного віку. Зроблено висновок, що емоційно-інтерактивна комунікація є необхідною умовою ефективного сприйняття природничих експозицій дітьми, оскільки враховує поєднання емоційної реактивності, наративного мислення та потреби в діяльній взаємодії.

Ключові слова: музейна педагогіка, природничі експозиції, емоційне залучення, інтерактивна взаємодія, контекстуальна модель.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Музей у сучасному суспільстві перестає бути виключно сховищем колекційних предметів і дедалі більше виконує функцію комунікативного простору, у якому формується особистісний досвід відвідувача. Зміни у музейній парадигмі спрямовані на створення середовища взаємодії між людиною і предметом культури або природи, де головну роль відіграють емоційні, когнітивні та соціальні процеси, на що звертає увагу низка авторів (Hein, 1998; Hooper-Greenhill, 2000).

Особливої уваги заслуговує дитяча аудиторія, адже для дитини музей – це не лише джерело знань, а й середовище первинного пізнавального досвіду, що впливає на формування інтересу до науки, живої природи та світу в цілому (Falk & Dierking, 2016). Ефективність сприйняття експозицій дітьми визначається не лише змістом представлених об'єктів, а передусім характером комунікації між дитиною, простором і екскурсоводом.

Для природничих музеїв, зокрема таких, як Національний науково-природничий музей НАН України, питання емоційно-інтерактивної взаємодії набуває особливої значущості. Природничі експозиції мають значний освітній потенціал, проте їх сприйняття дітьми часто обмежене складністю наукового змісту, великою кількістю об'єктів і статичністю демонстрації. Це вимагає

пошуку комунікативних стратегій, здатних активізувати емоційне та пізнавальне залучення дітей.

Актуальність теми зумовлена також необхідністю переосмислення ролі екскурсовода не як джерела інформації, а як медіатора між дитиною та науковим змістом експозиції (Hein, 1998; Клочко, 2019). Важливо дослідити, які саме елементи емоційно-інтерактивної комунікації сприяють формуванню цілісного музейного досвіду й позитивного ставлення до науки серед дітей молодшого та середнього шкільного віку.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематика сприйняття музейної експозиції дитячою аудиторією розглядається в межах музейної педагогіки, теорії неформальної освіти, психології навчання та досліджень музейної комунікації. Значний внесок у формування сучасних підходів до музейного навчання зробили Дж. Г. Гейн та Е. Хупер-Грінгіл, які обґрунтували конструктивістське розуміння музейного досвіду та наголосили на активній ролі відвідувача у процесі інтерпретації експозиційного змісту (Hein, 1998; Hooper-Greenhill, 2000).

Важливе місце у вивченні механізмів засвоєння музейної інформації посідає контекстуальна модель навчання, запропонована Джоном Г. Фальком та Лінн Д. Діркінг (2016), відповідно до якої музейний досвід формується на перетині особистісного, соціального та фізичного контекстів. У межах цієї моделі окрема увага приділяється дитячій аудиторії, для якої процес пізнання тісно пов'язаний з емоційною реактивністю, соціальною взаємодією та середовищними чинниками (Falk & Dierking, 2016).

Психологічні аспекти пізнавальної активності та роль емоцій у процесі музейного навчання аналізували Д. Гем і С. Бітгуд, які довели, що рівень емоційної залученості безпосередньо впливає на увагу, інтерес і довготривале запам'ятовування музейного матеріалу (Ham, 1983; Bitgood, 2016). Значення інтерактивної взаємодії та соціального діалогу в музеї розкрито у працях, присвячених груповому навчанню та спільному конструюванню знань, зокрема

в дослідженнях, де підкреслюється роль запитань, обговорень і проблемних завдань у роботі з дітьми (Anderson et al., 2002; Andre et al., 2017).

Окремий напрям становлять дослідження наративних практик у музейній комунікації, які засвідчують, що “storytelling” сприяє утриманню уваги, активізації уваги та підвищенню емоційної залученості дитячої аудиторії (Carter, 2018). У вітчизняній науковій літературі проблеми музейної педагогіки та дитячого сприйняття експозицій розглядаються переважно в контексті загальних освітніх функцій музею та адаптації експозицій до вікових особливостей відвідувачів (Караманов, 2014; Харченко, 2020).

Водночас у наявних дослідженнях емоційно-інтерактивна комунікація рідко аналізується як цілісна модель взаємодії між дитиною, екскурсоводом і простором природничої експозиції. Таким чином, питання комплексного впливу емоційного залучення, діалогічності та інтерактивності на сприйняття природничих експозицій дітьми молодшого та середнього шкільного віку залишається недостатньо висвітленим і потребує подальшого наукового осмислення.

Метою статті є аналіз ролі емоційно-інтерактивної комунікації у процесі сприйняття природничої музейної експозиції дітьми молодшого та середнього шкільного віку на прикладі експозицій відділу зоології Національного науково-природничого музею НАН України.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено розв’язання таких **завдань**:

- проаналізувати теоретичні підходи до вивчення музейного навчання та комунікації з дитячою аудиторією в контексті музейної педагогіки;
- охарактеризувати основні положення контекстуальної моделі навчання як методологічної основи аналізу музейного досвіду дітей;
- визначити вікові когнітивні, емоційні та соціальні особливості сприйняття музейної експозиції дітьми молодшого та середнього шкільного віку;

– проаналізувати роль емоційного залучення, діалогічності та інтерактивної взаємодії у формуванні пізнавального інтересу та ефективного засвоєння музейної інформації;

– узагальнити практичний досвід застосування емоційно-інтерактивних комунікаційних стратегій у роботі з дитячою аудиторією у природничому музеї.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з провідних теоретичних моделей для розуміння досвіду відвідувань музею є «контекстуальна модель навчання» (Contextual Model of Learning), запропонована Джоном Г. Фальком та Лінн Д. Діркінг (2016), згідно з якою музейний досвід формується на перетині трьох контекстів: особистісного (попередня підготовка, мотивація, попередній досвід), соціального (відвідувачі, група, взаємодія) та фізичного (середовище, експонати, дизайн простору).

Контекстуальна модель навчання розглядає музейний досвід як взаємодію трьох тісно пов'язаних між собою складових: особистісного, соціокультурного та фізичного контекстів. Особистісний контекст охоплює попередній життєвий і музейний досвід відвідувача, рівень його знань і компетенцій, інтереси, установки, очікування та вікові особливості. Саме ці чинники визначають, які смисли людина шукає під час відвідування музею, як інтерпретує експонати, які ресурси приносить із собою та які елементи експозиції вважає цінними або значущими.

Соціокультурний контекст включає культурне походження та середовище, у якому формується відвідувач, а також соціальні норми, цінності та уявлення про роль музею, поширені в певній спільноті. Він охоплює і ті культурні смисли, що закладені в сам музей через відбір, презентацію та інтерпретацію колекцій. Крім того, сюди входять соціальні взаємодії під час візиту – спілкування з родичами чи друзями, присутність інших відвідувачів, контакти з персоналом музею. Усе це впливає на те, наскільки комфортним, зрозумілим чи близьким стає музейний простір для конкретної людини та яким буде процес осмислення побаченого.

Фізичний контекст охоплює матеріальне середовище музею – архітектуру будівлі, організацію простору й способи навігації, атмосферу, що формується завдяки освітленню, кольорам, звуковому фону чи запахам, а також розташування й характер експонатів і артефактів. Важливу роль відіграють умови пересування, доступність для різних категорій відвідувачів і чинники, що впливають на темп огляду, втому чи зосередженість. До фізичного виміру належить і оточення поза музеєм – медіапростір, книги чи інтернет-ресурси, які формують попередні уявлення про установу (Falk & Dierking, 2016).

Ці три контексти взаємодіють між собою впродовж часу, створюючи унікальну траєкторію досвіду, яка не повторюється у різних відвідувачів. Час у цій моделі виступає додатковим виміром: музейний досвід не обмежується одним візитом, а формується довготривалими подіями життя, зміною соціальних обставин і розвитком самого музею. Оскільки відвідувачі керують власним маршрутом, ритмом руху та вибором об'єктів уваги, повністю контролювати їхній досвід неможливо. Контекстуальна модель наголошує на тому, що музейні практики слід розглядати як складний і динамічний процес, у якому поєднуються індивідуальні смисли, культурні впливи та особливості матеріального середовища.

Діти, як особлива група музейних відвідувачів, входять у музейний простір із притаманними їм когнітивними, емоційними та соціальними особливостями. Дитина, яка потрапляє до музею, має право на власне бачення й інтерпретацію того, що її оточує (Караманов, 2014), а тому музейна комунікація повинна враховувати характерні для віку способи пізнання. Учні молодшої та середньої школи сприймають інформацію передусім через конкретні образи, емоції та активну взаємодію, а не через абстрактні пояснення. У музейних умовах це означає, що експозиція має бути доступною для дитячого рівня сприйняття, а супровід – зорієнтованим на залучення та діяльність.

Дослідження показують, що діти значно краще реагують на запитання, проблемні ситуації та завдання, які спонукають до участі, ніж на монологічний

виклад (Anderson, et. al., 2002). Активний діалог – із дорослим, педагогом чи ровесниками – підсилює інтерес, оскільки діти не просто отримують знання, а конструюють його через власні припущення, відповіді та обговорення. Соціальна взаємодія в цьому процесі виступає важливим чинником, адже спільне обговорення та проговорювання матеріалу поглиблює розуміння (Andre et. al., 2017).

У наших дослідженнях основну увагу було приділено взаємодії дітей із дорослими наставниками та технологічними засобами, що супроводжувалася практичними завданнями та різними формами контекстної підтримки (scaffolding), які сприяли процесу пізнання. Узагальнення результатів засвідчило, що такі стратегії реалізуються в різних типах інтерактивності, які охоплюють взаємодію дитини з дорослими або однолітками, з технологіями, із просторовими елементами середовища, а також їхні поєднання. Сукупно ці форми демонструють багатовимірний характер дитячого навчання, що виникає завдяки поєднанню соціальних, технологічних та середовищних чинників і спирається на цілеспрямований скаффолдинг (Andre et. al., 2017). Одним із дієвих засобів залучення є наративні практики (storytelling), які допомагають утримати увагу, стимулюють емоційну залученість і сприяють розвитку розумової активності (Carter, 2018).

Таким чином, дитяче сприйняття експозиції формується синтезом емоційної реакції, соціальної взаємодії та активного пізнавального залучення. Саме тому емоційно-інтерактивна комунікація є ключовою умовою ефективного навчального досвіду в музеї, яку ми активно застосовуємо у своїй практиці не тільки під час проведення інтерактивних програм, а й при проведенні більш консервативних за змістом оглядових екскурсій.

Емоційно-інтерактивна комунікація – це модель взаємодії між музеєм і відвідувачами, у якій засвоєння змісту ґрунтується на поєднанні емоційного відгуку, когнітивної активності та участі у діяльності. У роботі з дітьми ця модель виявляється особливо ефективною, оскільки враховує природну потребу здобувачів освіти початкової та середньої шкіл у яскравих образах,

переживаннях, руховій активності та можливості висловити власне розуміння об'єктів під час взаємодії з експозицією. Її мета – перетворити огляд експонатів із пасивного сприймання на особистісний досвід, що має емоційний та сюжетний вимір, а також передбачає участь у процесі пізнання.

Емоційна залученість є визначальною умовою того, наскільки глибоко дитина сприймає музейний матеріал. Дослідження когнітивної психології доводять, що позитивний емоційний фон підсилює увагу, полегшує формування асоціацій та сприяє довготривалому запам'ятовуванню. У музейному просторі емоції виконують функцію «входу» у матеріал: вони зменшують страх перед складною науковою інформацією, відкривають можливість для співпереживання та утворюють особистісний зв'язок зі змістом експозиції. Для дітей це особливо значуще, оскільки в силу їхніх вікових особливостей пізнавальні процеси тісно переплетені з емоційними.

У контексті дитячих екскурсій в музеях можна виокремити кілька важливих комунікаційних прийомів, які базуються на теоретичних засадах і підтверджуються власним практичним досвідом.

Одним із ключових підходів, що формує сучасну музейну комунікацію з дітьми, є нарратив, який передбачає подання експонатів не лише як матеріальних об'єктів, а як елементів цілісної історії, що активізує уяву й створює сюжетну логіку для глибшого занурення в матеріал. Для дітей молодшого та середнього віку це критично важливо, оскільки сюжетна форма є природною для їхнього способу мислення, що полегшує запам'ятовування та встановлення причинно-наслідкових зв'язків, а «історія» активізує уяву та дозволяє «входити» у світ експозиції. Механізм дії нарративу: сюжет → емоційний інтерес → концентрація уваги → глибше пізнання.

У структурі музейної комунікації важливе місце посідає емоційне залучення, що спирається на використання гумору, іронії, несподіваних фактів та метафор, які формують позитивну емоційну установку, знижують психологічний бар'єр перед науковим змістом і водночас підсилюють інтерес

та увагу дітей. Таким чином ці методи емоційного залучення допомагають сформувати довірливу атмосферу між екскурсоводом і групою а також «олюднити» наукові факти, роблячи їх ближчими та зрозумілішими. Механізм дії: позитивна емоція → зниження напруги → підвищення відкритості до знань.

Діалогічність у музейній комунікації передбачає активне залучення дитини через постановку запитань, заохочення до висловлення власних міркувань, порівняння та отримання зворотного зв'язку. Наприклад: «Уявіть, що ми з вами дослідники Атлантичного океану. Перед нами поставлено завдання виміряти температуру тіла різних екологічних груп риб. Як, на вашу думку, ми повинні діяти?». Такий підхід формує атмосферу співучасті й рівноправної взаємодії, що є особливо важливим для дітей, оскільки підтримує їхню мотивацію, підсилює відчуття причетності та сприяє глибшому осмисленню матеріалу.

Не менш значущим є застосування інтерактивних середовищ, що надають дитині можливість доторкнутися до об'єктів (у межах дозволеного), спостерігати дію, експериментувати, ставити запитання і таким чином перетворювати екскурсію з пасивного перегляду на активне дослідження. З нашої практики – сценарії, побудовані на маніпулятивних діях, самостійному мисленні та проблемних запитаннях, суттєво підвищують ефективність навчального досвіду. До інтерактивних середовищ належать різноманітні тактильні елементи, робота з макетами, квести або міні-завдання з маршрутами а також місця для експериментування чи спостереження.

З нашого досвіду, у дітей молодшого віку більшу емоційну залученість викликають тактильні елементи: звукові панелі у залі «Птахи», що дають змогу самостійно натискати кнопки і чути спів птаха; можливість дослідити шкіру змії або череп морської черепахи тощо.

Для дітей середнього віку більш дієвими є квести та завдання з елементами змагання між особами у групі. Тому більш доцільним у сучасному музейному просторі є розширення інтерактивних програм для дитячої аудиторії та поступова відмова від класичних оглядових екскурсій.

Висновки. У відвідуванні музею діти молодшого та середнього шкільного віку виступають як особлива група аудиторії, чия взаємодія з експозицією визначається специфічними особливостями когнітивного, емоційного та соціального розвитку. На відміну від дорослих, діти сприймають музейний простір через поєднання образного мислення, емоційних реакцій і потреби в діяльнісному компоненті, що робить їхнє залучення більш чутливим до способів подання матеріалу.

У молодшому шкільному віці провідну роль відіграють конкретні образи, яскраві елементи експозиції, доступні наративи та можливість безпосередньої дії (доторкнутися, дослідити, поставити запитання). Для цієї вікової групи характерна висока емоційна чутливість і схильність до ситуативних емоційних реакцій, що робить ефективними такі прийоми, як гумор, метафора, парадоксальність або несподівані факти.

Діти середнього шкільного віку вже здатні до більш тривалого зосередження, оперування простими логічними зв'язками і критичного порівняння інформації. Однак навіть у цьому віці зберігається потреба в діалогічності та активній участі, адже власне висловлення думки та залучення до мікродискусії допомагає їм структурувати матеріал і включати його у власний досвід.

Таким чином, сприйняття музейної експозиції дітьми не є пасивним процесом – воно ґрунтується на поєднанні емоційної реактивності, наративного мислення та потреби в діяльнісній взаємодії, що визначає необхідність застосування відповідних комунікаційних моделей у музейній педагогіці.

Перспективи подальших досліджень у межах окресленої проблематики пов'язані з поглибленим вивченням емоційно-інтерактивної комунікації в музейному середовищі як чинника формування стійкого пізнавального інтересу дітей до природничих наук. Доцільним є подальший аналіз ефективності окремих комунікаційних стратегій і інтерактивних прийомів з урахуванням вікових, індивідуальних і соціокультурних особливостей дитячої аудиторії.

Важливим напрямком подальшої роботи може стати порівняльне вивчення сприйняття експозицій дітьми різних вікових груп у природничих музеях із різними типами експозиційного дизайну та формами освітнього супроводу. Особливої уваги потребує аналіз ролі екскурсовода як медіатора між дитиною та науковим змістом експозиції, а також вивчення можливостей поєднання традиційних екскурсій із сучасними інтерактивними та наративними форматами.

Майбутні дослідження у цьому напрямку сприятимуть удосконаленню музейно-педагогічних практик, розширенню інструментарію роботи з дитячою аудиторією та підвищенню освітнього потенціалу природничих музеїв у системі неформальної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Караманов, О. В. (2014). Освітній потенціал музейної педагогіки: діалог, комунікація, творчість. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Гуманітарні науки*, (12), 242–246. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vlca Gum 2014 12 32
- Клочко, Г. В. (2019, 7–8 жовтня). Музейна педагогіка як комплексна наукова дисципліна: досвід на базі Зоологічного музею Національного науково-природничого музею НАН України. У *Природничі музеї в Україні: становлення та перспективи розвитку*, праці наукової конференції, м. Київ, с. 281–284. <https://museumkiev.org/public/museology/museology2019/museology5-2019.pdf>
- Харченко, О. (2020). Теоретичні аспекти культурно-освітньої роботи з відвідувачами різного віку: розвиток музейної психології у музеях художнього профілю. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство*, 3(1), 21–32. <https://doi.org/10.31866/2617-7943.3.1.2020.205314>
- Anderson, D., Piscitelli, B., Weier, K., Everett, M., & Tayler, C. (2002). Children's museum experiences: Identifying powerful mediators of learning. *Curator: The Museum Journal*, 45(3), 213–231. <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2002.tb00057.x>
- Andre, L., Durksen, T., & Volman, M. L. (2017). Museums as avenues of learning for children: A decade of research. *Learning Environments Research*, 20, 47–76. <https://doi.org/10.1007/s10984-016-9222-9>
- Bitgood, S. (2016). *Attention and value: Keys to understanding museum visitors*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315433455>
- Carter, D. (2018). Narrative learning as theory and method in arts and museum education. *Studies in Art Education*, 59(2), 126–144. <https://doi.org/10.1080/00393541.2018.1442548>

- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2016). *The museum experience revisited*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315417851>
- Ham, S. (1983). Cognitive psychology and interpretation: Synthesis and application. *Journal of Interpretation*, 8(1), 11–27. <https://interpat.mx/wp-content/uploads/2020/05/Cognitive-Psychology-and-Interpretation-Synthesis-and-SH1983.pdf>
- Hein, G. E. (1998). *Learning in the museum*. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203028322/learning-museum-george-hein>
- Hooper-Greenhill, E. (2000). *Museums and the interpretation of visual culture*. Routledge. <https://pages.ucsd.edu/~bgoldfarb/cogn150s12/reading/hooper-greenhill.pdf>

REFERENCES

- Karamanov, O. V. (2014). Osvitnii potentsial muzeinoi pedahohiky: dialoh, komunikatsiia, tvorchist [Educational Potential of Museum Pedagogy: Dialogue, Communication, Art]. *Visnyk Lvivskoi komertsii noi akademii. Serii: Humanitarni nauky*, (12), 242–246. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vlca_Gum_2014_12_32 [in Ukrainian].
- Klochko, H. V. (2019, October 7–8). Muzeina pedahohika yak kompleksna naukova dystsyplina: dosvid na bazi Zoolohichnoho muzeiu Natsionalnoho naukovo-pryrodnychoho muzeiu NAN Ukrainy. In *Pryrodnychi muzei v Ukraini: stanovlennia ta perspektyvy rozvytku, pratsi naukovo konferentsii*, m. Kyiv, pp. 281–284. <https://museumkiev.org/public/museology/museology2019/museology5-2019.pdf> [in Ukrainian].
- Kharchenko, O. (2020). Teoretychni aspekty kulturno-osvitnoi roboty z vidviduvachamy riznoho viku: rozvytok muzeinoi psykholohii u muzeiakh khudozhnoho profilii [Theoretical Aspects of Cultural and Educational Work with Visitors of Different Age: Museum Psychology Development in Museums of Arts]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Museology and Monumental Studies*, 3(1), 21–32. <https://doi.org/10.31866/2617-7943.3.1.2020.205314> [in Ukrainian].
- Anderson, D., Piscitelli, B., Weier, K., Everett, M., & Tayler, C. (2002). Children's museum experiences: Identifying powerful mediators of learning. *Curator: The Museum Journal*, 45(3), 213–231. <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2002.tb00057.x>
- Andre, L., Durksen, T., & Volman, M. L. (2017). Museums as avenues of learning for children: A decade of research. *Learning Environments Research*, 20, 47–76. <https://doi.org/10.1007/s10984-016-9222-9>
- Bitgood, S. (2016). *Attention and value: Keys to understanding museum visitors*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315433455>
- Carter, D. (2018). Narrative learning as theory and method in arts and museum education. *Studies in Art Education*, 59(2), 126–144. <https://doi.org/10.1080/00393541.2018.1442548>
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2016). *The museum experience revisited*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315417851>

- Ham, S. (1983). Cognitive psychology and interpretation: Synthesis and application. *Journal of Interpretation*, 8(1), 11–27. https://interpat.mx/wp-content/uploads/2020/05/Cognitive-Psychology-and-Interpretation-Synthesis-and_SH1983.pdf
- Hein, G. E. (1998). *Learning in the museum*. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203028322/learning-museum-george-hein>
- Hooper-Greenhill, E. (2000). *Museums and the interpretation of visual culture*. Routledge. <https://pages.ucsd.edu/~bgoldfarb/cogn150s12/reading/hooper-greenhill.pdf>

Nina Petrenko

Junior Researcher,

National Museum of Natural History, NAS of Ukraine.

Vasylkiv, Ukraine.

ORCID: 0009-0007-3026-8840

Scopus -Author ID: 57211118129

e-mail: pedro261285@gmail.com

Eugenia Ulyura

PhD in Biological Sciences,

Senior Researcher,

National Museum of Natural History, NAS of Ukraine.

Kyiv, Ukraine.

ORCID: 0000-0002-2439-4134

Scopus -Author ID: 57200625744

e-mail: ulyura@ukr.net

EMOTIONAL-INTERACTIVE COMMUNICATION AS A FACTOR IN THE EFFECTIVE PERCEPTION OF MUSEUM EXHIBITIONS BY CHILDREN OF PRIMARY AND MIDDLE SCHOOL AGE

Abstract. *The article analyzes the features of museum exhibition perception by children of primary and middle school age in the context of contemporary approaches to museum pedagogy and communication. The study is based on materials from natural history exhibitions, particularly the Department of Zoology of the National Science and Natural History Museum of the NAS of Ukraine, and aims to identify factors that influence the effectiveness of children's assimilation of museum information. Special attention is given to the role of emotional engagement and interactive interaction as key components in forming a holistic museum experience. The contextual learning model by J. Falk and L. Dierking is considered as the theoretical basis for analyzing the museum experience, formed at the intersection of personal, sociocultural, and physical contexts. It is shown that for a child audience, these contexts interact*

particularly intensively, creating the need to adapt methods of presenting scientific material to age-specific cognitive, emotional, and social characteristics. It is emphasized that children's perception of museum information is not limited to the cognitive component but is shaped as a multidimensional experience in which emotional reactions, social interaction, and active participation play a significant role. The importance of dialogic communication, play-based and problem-solving elements, interactive environments, and narrative practices in working with children of primary and middle school age is analyzed. It is argued that emotional-interactive communication helps reduce psychological barriers to complex scientific content, stimulates cognitive activity, and forms a positive attitude toward the museum as a space of knowledge. The article summarizes the author's practical experience applying these approaches during interactive programs and guided tours, confirming their effectiveness in working with children of different school ages. The conclusion is drawn that emotional-interactive communication is a necessary condition for the effective perception of natural history exhibitions by children, as it considers the combination of emotional responsiveness, narrative thinking, and the need for active engagement.

Keywords: *museum pedagogy, natural history exhibitions, emotional engagement, interactive interaction, contextual model.*